

**O‘RTA OSIYO IJTIMOIIY VA IQTISODIIY GEOGRAFIYASINI O‘QITISHDA
URF-ODATLARNI O‘RGANISHNING AHAMIYATI**

Sobirova Nodira Jumanazar qizi,

*Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti Tabiiy va qishloq xo‘jaligi fanlari
fakulteti geografiya yo‘nalishi 2-bosqich talabasi
e-mail: snodira2128@gmail.com*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15170793>

O‘rta Osiyo, o‘zining boy tarixi va madaniyati bilan, ijtimoiy va iqtisodiy geografiya sohasida o‘qitish uchun muhim bir mintaqa hisoblanadi. Ushbu mintaqada urf-odatlar va an‘analari, ijtimoiy hayot va iqtisodiy faoliyatni shakllantiruvchi asosiy omillardan biridir. O‘rta Osiyo ijtimoiy va iqtisodiy geografiyasini o‘qitishda urf-odatlarni o‘rganish, talabalarni mintaqaning madaniy va iqtisodiy kontekstini chuqurroq tushunishga yordam beradi. O‘rta Osiyo hududi o‘zining boy tarixi va ko‘pgina urf-odat an‘ana va odatlarga ega ekanligi uni o‘rganishni yanada boyitadi. Adabiyotlarda O‘rta Osiyo ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasini o‘qitishda an‘anaviy urf-odatlarni o‘rganishning ahamiyati yoritilgan [1].

Chunki har bir inson, xususan geograf o‘zi yashab turgan hudud haqida va uning geografiyasi haqida va O‘rta Osiyoning Jahon geografiyasida tutgan o‘rni haqida ma‘lumotga ega bo‘lishi lozim va bu talaba va o‘quvchilar uchun qiziqarli bo‘lardi. Milliy madaniyatimizning rivojlanish jarayoniga e‘tibor bersak, xalqimiz milliy ongining rivoji va umuminsoniy madaniyatlarning o‘zaro ta‘siri ostida ro‘y berganligini ko‘ramiz [7].

Urf-odatlar, mintaqadagi ijtimoiy hayotning ajralmas qismi bo‘lib, ularning o‘rganilishi ijtimoiy geografiyaning asosiy jihatlaridan biridir. O‘rta Osiyo xalqlari o‘z urf-odatlari orqali o‘zlarining tarixiy va madaniy merosini saqlab kelmoqdalar. Masalan, O‘zbekistonda milliy bayramlar va urf-odatlar, ijtimoiy munosabatlar va oilaviy hayotda muhim rol o‘ynaydi [9].

Bu urf-odatlar, ijtimoiy tuzilma va iqtisodiy faoliyatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O‘rta Osiyo xalqlarining har birining o‘zining o‘ziga xos urf-odat va an‘ana hamda madaniyatga ega ekanligi madaniyatlar rang –barangligini yuzaga keltiradi. Ijtimoiy iqtisodiy fanlari uchun, fanni o‘rganish jarayonida xalqlarning madaniyati ham uning geografiyasiga o‘z ta‘sirini o‘tkazishini ko‘rishimiz mumkin bo‘ladi. Ilmiy ma‘lumotlarda ta‘kidlanishicha, axloqiy va madaniy me‘yorlar nafaqat G‘arb ijtimoiy urf-odatlarini o‘rgatibgina qolmay, balki ularning qadr-qimmatini va xarakterini ham oshiradi [3].

Iqtisodiy geografiya, mintaqadagi iqtisodiy faoliyatni o‘rganishda urf-odatlarining ahamiyatini e‘tiborga oladi. O‘rta Osiyo xalqlari, o‘z urf-odatlari orqali

“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING GEOGRAFIK ASOSLARI”

Respublika ilmiy-nazariy konferensiyasi

iqtisodiy faoliyatlarini tashkil etadilar. Masalan, qishloq xo'jaligi va hunarmandchilikda urf-odatlar, mahsulotlarni ishlab chiqarish va iste'mol qilish jarayonlarida muhim rol o'ynaydi [10].

O'rta Osiyo xalqlari qadimdan qardosh xalqlar hisoblansada O'rta Osiyoning turli hududlarida turli urf-odat va an'analar mavjud. O'rta Osiyo xalqlarida ham xalqlarning oila va nikoh masalalarida, turizm hamda mamlakatlar aloqalarida urf-odat va an'analarning farq qilishi yaqqol ko'zga tashlanadi.

O'rta Osiyo ijtimoiy va iqtisodiy geografiasini o'qitishda urf-odatlarni o'rganish, talabalarni mintaqadagi ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, talabalarni mintaqadagi muammolarni hal qilishda innovatsion yondashuvlar ishlab chiqishga tayyorlaydi. Geografiya fanini o'qitish metodikasi O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiasini hamda iqtisodiy va ijtimoiy geografiani o'rganishni o'z ichiga oladi [6].

O'qituvchilar, urf-odatlarni o'rganish orqali talabalarni mustaqil fikrlovchi va kreativ shaxslar sifatida tarbiyalashlari mumkin. Buning uchun urf-odatlarni dars jarayonlarida o'quvchilarga ko'rgazmali usulda ko'rsatib berish hamda xalq milliy o'yinlarini o'tkazish mumkin. [10].

Hozirgi kunda globalizatsiya jarayonlari, urf-odatlar va an'analarni o'zgartirishda muhim rol o'ynamoqda. O'rta Osiyo xalqlari, globalizatsiya ta'sirida o'z urf-odatlarini saqlab qolish va rivojlantirishga harakat qilmoqdalar. Bu jarayon, mintaqadagi ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega [8].

Urf-odatlarni o'rganish, talabalarni globalizatsiya jarayonlarida o'z milliy qadriyatlarini saqlab qolishga tayyorlaydi. Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun qo'llanmada o'rta asrlardagi ijtimoiy-madaniy tanazzul va uning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, huquqiy, madaniy va ma'naviy munosabatlarga ta'siri muhokama qilinadi [3].

Shu kabi urf-odat va an'analarni talabalar ommasiga taqdim qilish, ular yordamida esda qolarli yordamchi metodlardan foydalalanish o'rinli. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiani o'qitishning o'quv metodikasi innovatsion texnologiyalardan foydalanishga urg'u beradi [4].

O'rta Osiyo ijtimoiy va iqtisodiy geografiasini o'qitishda urf-odatlarni o'rganish, talabalarni mintaqadagi ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, talabalarni mustaqil fikrlovchi va kreativ shaxslar sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Urf-odatlar, mintaqadagi ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, globalizatsiya jarayonlarida o'z milliy qadriyatlarini saqlab qolishga yordam beradi.

“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING GEOGRAFIK ASOSLARI”

Respublika ilmiy-nazariy konferensiyasi

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Geografiya o‘qitish metodikasi. – Oliy ta’lim va pedagogik metodikalar bo‘yicha qo‘llanma. Toshkent, 2018.
2. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya o‘quv-uslubiy majmua. – Geografiya bo‘yicha o‘quv-uslubiy majmua. Toshkent, 2017.
3. Ilmiy axborotnoma. – Axborotnoma, ilmiy tadqiqotlar va geografiya metodikasi bo‘yicha materiallar. Toshkent, 2020.
4. Xalq ta’limi. – Xalq ta’limi tizimi va metodikasi. Toshkent, 2019.
5. Geografiya o‘qitish metodikasi. – Geografiyani samarali o‘qitish metodlari. Toshkent, 2021.
6. MARKAZIY OSIYO MADANIYATINING RIVOJLANISHI. Ruslan Asliddinovich G‘aybullayev va Davron Yo‘ldashevich Ro‘ziyev. Central Asian Research journal for interdisciplinary studies(carjis)ISSN:2181-2484 VOLUME 1 | ISSUE 1 | 2021
7. Sharipov A Z; "GLOBALLASHUV VA MAFKURAVIY O‘ZGARISHLARNING O‘ZARO ALOQADORLIGI", 2022-YIL, 3-SON (133/1) ANIQ FANLAR SERIYASI, 2020.
8. Oybek O‘sarqulov; "INTERNATIONAL RELATIONS AND TOLERANCE IN UZBEKISTAN (National Holidays and Customs of The Korean People)", 2021.
9. Nodira Mamatkulova; "Sanoat Korxonalarining Iqtisodiy Samaradorligini Oshirish", 2021.
10. Yulduz Abduhalimova; "Uzluksiz ta’lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, kreativ shaxsni tarbiyalashda bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik tayyorgarligi", ОБЩЕСТВО И ИННОВАЦИИ, 2022.